

Aistear

Creatchuraclam na Luath-Óige
The Early Childhood Curriculum Framework

***Folláine agus Leas:
Eispéiris foghlama***

Eispéireas foghlama 4: Iontráil oscailte – deiseanna cainte neamhfhoirmeálta**Téama: *Folláine agus leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 3*****Aoisghrúpa: Mamailínigh agus leanaí****Suíomh: Sa bhaile agus seisiún naíonra**

Fáiltíonn Mina roimh na leanaí agus a dtuismitheoirí de réir mar a shroicheann siad an naíonra gach maidin. Dar léi, tá na cúig nóiméad teagmhála sin thar a bheith luachmhar. Sa tréimhse sin is féidir le tuismitheoirí a chur in iúl di más rud é gur mhaith leo comhrá a bheith acu léi i dtaobh a leanaí agus eagraíonn sí am a bheadh oiriúnach dóibh. Ag tús na bliana cuireann sí in iúl dóibh freisin gur féidir teacht uirthi ar an teileafón gach lá ó 1i.n. go dtí 1.30i.n. i gcás go mbeadh aon chúiseanna inní acu, nó chun plé a bheith acu mar gheall ar cé chomh maith is atá ag éirí leis an leanbh sa ghrúpa súgartha. Cuireann sí i gcuimhne dóibh go rialta ina thaobh seo, mar go gcuireann sé ar a suaimhneas iad má choinníonn sí i dteagmháil leo mar seo. Tugann gaolta nó feighlithe roinnt leanaí go dtí an naíonra iad, agus tá an cineál seo teagmhála an-luachmhar le haghaidh tuismitheoirí mar gur féidir leo glaoch a chur ar Mina le linn am lóin.

Thosaigh Mikie (2 bhliain 11 mhí d'aois) ag imirt i ngrúpa súgartha mí ó shin. Tá a mháthair, Lucy, an-chúthail agus déanann Mina iarracht ar leith comhrá a bheith aici léi uair sa tseachtain. Taispeánann Mina rud éigin do Lucy, cosúil le grianghraf de Mikie ag imirt nó pictiúr a tharraing sé. Baineann sí úsáid as seo chun uchtach a thabhairt do Lucy labhairt faoi Mikie. Fiafraíonn sí faoi rudaí is maith leis a dhéanamh sa bhaile agus tugann sí moltaí do Lucy maidir lenár féidir léi a dhéanamh chun cur leis an méid a fhoghlaimíonn sé sa suíomh.

Ábhar Machnaimh: *Cad iad na straitéisí a d'fhéadfainn a úsáid chun cuidiú le tuismitheoirí a bheith níos muiníní labhairt liom faoina leanaí?*

Eispéireas foghlama 10: Daid Bhláithín

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 6***Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Sa bhaile agus rang na naíonán (bunscoil)

Tá triúr leanaí ag Joan agus Con sa bhunscoil. Is baill ghníomhacha iad beirt de Chumann na dTuismitheoirí agus freastalaíonn duine díobh ar gach cruinniú. Tá caidrimh mhaithe acu leis na múinteoirí agus leis na tuismitheoirí ó thosaigh a gcéad leanbh ag freastal ar scoil. Tógadh eastát tithíochta sa cheantar áitiúil agus tá an líon leanaí sa scoil méadaithe go mór ó shin. Le déanaí chuidigh Cumann na dTuismitheoirí agus foireann na scoile le lá oscailte a eagrú le haghaidh tuismitheoirí na leanaí nua. D'fhreastail Patrick ar an gcruinniú, a bhfuil iníon aige i rang na naíonán sóisearach. Tá spás súgartha lasmuigh á fhorbairt ag Cumann na dTuismitheoirí a áireoidh limistéar chun plandaí a chur. Mhol Con do na múinteoirí go m'fhéidir go mbeadh suim ag Patrick páirt a ghlacadh i bhforbairt an spáis súgartha lasmuigh. Tugann Patrick aire do na leanaí gach deireadh seachtaine ón uair a scar sé féin agus a bhean chéile. Is tógálaí páirtaimseartha é. Bhí Patrick thar a bheith sásta gur iarradh air agus go háirithe sa mhéid gur chuir an múinteoir féin an cheist air. Bhí a iníon, Bláithín thar a bheith sásta ina thaobh chomh maith. Braitheann Patrick go bhfuil sé ag cur go dearfach le foghlaim agus forbairt a leanaí agus go bhfuil an pobal scoile ag baint sochair as a scileanna.

Thar an gcéad chúpla seachtain eile, d'oibrigh Patrick, an múinteoir ranga, leanaí, agus roinnt tuismitheoirí eile le chéile agus bhí an spás súgartha ullamh i mí an Mheithimh in am don ghrian!

Ábhar Machnaimh: *An bhfuil bealaí ann ar féidir liom daideanna a mhealladh le bheith níos rannpháirtí i bhfoghlaim agus i bhforbairt a leanaí?*

Eispéireas foghlama 12: Bogadh mór**Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 3*****Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Sa bhaile agus feighlíocht linbh

Bhí John ina athair a fhanann sa bhaile le sé mhí anuas. Anois tá sé féin agus a pháirtí Bernice ag lorg suímh nua dá leanbh óg, Eimear (bliain amháin d'aois) trí lá in aghaidh na seachtaine, mar go bhfuil John chun filleadh ar an obair go lánaimseartha. Teastaíonn uathu feighlí linbh a fháil mar gur mhaith leo go bhfaigheadh Eimear taithí ar shuíomh eile lasmuigh den bhaile. D'imigh John agus Bernice i dteagmháil leis an oifig áitiúil d'Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte chun liosta a fháil d'fheighlithe linbh sa cheantar. Cuireadh iad ar ghearrliosta agus rinneadh socrúithe le go dtabharfaí cuairt orthu. Chuir gach feighlí linbh síos ar a hoiliúint agus a cáilíochtaí. Bhí oiliúint céadchabhrach ag an triúr acu. Trí mheán an deontais feighlíochta linbh ón gCoiste Cúraim Linbh Contae áitiúil cheannaigh siad réimse bréagán agus trealamh sábháilteachta. Tá rochtain ag gach feighlí linbh ar spás lasmuigh.

Nuair a shroich siad an baile d'imigh John agus Bernice siar ar a nótaí agus d'aontaigh siad gurb é teach Liz an áit is fearr a d'oirfeadh do Eimear. Is bungaló é le rochtain éasca ar an ngairdín agus a lán féir agus spás maith le plandaí a chur ann. Tugann Liz aire do bheirt leanaí eile d'aois réamhscoile agus measann John agus Bernice go bhfuil seo tábhachtach chun cuidiú le hEimear foghlaim conas idirghníomhú le leanaí eile. D'idirghníomhaigh Liz an-mhaith le hEimear, agus bhí an chuma air gur thaitin sí le hEimear. Chuir Liz fáilte roimh John agus Bernice agus chuir iad ar a suaimhneas. Thug sí leabhrán dóibh le heolas mar gheall ar a seirbhís feighlíochta linbh, lena n-áirítear na cineálacha gníomhaíochtaí a eagraíonn sí agus na gnáthaimh a leanann sí leis na leanaí eile. Mhínigh sí dóibh freisin go n-úsáideann sí leabhar nótaí beag gach lá chun taifead a choinneáil ar an soláthar bunúsach cúraim agus ar ghníomhaíochtaí agus ar ghothaí na leanaí agus ar a bhfuil bainte amach acu. Glacann sí grianghraif go rialta agus tugann iad seo do na tuismitheoirí. Bíonn John agus Bernice buíoch as na grianghraif seo mar bhealach le heolas a chomhroinnt. D'iarr siad ar Liz litreacha molta a chur ar fáil ó thuismitheoirí eile. Tar éis na litreacha seo a sheiceáil d'imigh siad i dteagmháil le Liz. I dteannta a chéile líon siad foirm iarratais agus bhí plé eatarthu maidir leis na nithe is maith le Eimear, na riochtaí leighis, ailléirgí agus vacsaínithe aici agus na míreanna compoird agus cluichí is maith léi, chomh maith lena gnáthaimh agus eolas teagmhála ginearálta. Chaith Eimear roinnt ama gach lá le Liz sna seachtainí ina dhiaidh sin. Bhain Liz úsáid as an eolas ó John agus Bernice chun cuidiú le Eimear socrú isteach agus bheith sona ina suíomh nua.

Ábhar machnaimh: *Cén t-eolas is cóir dom a fháil ó thuismitheoirí chun cuidiú lena leanaí socrú isteach?*

Eispéireas foghlama 13: Athruithe

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 3***Aois:** Leanaí**Suíomh:** Sa bhaile, seisiún naíonra agus rang na naíonán (bunscoil)

Freastalaíonn Simon (beagnach 6 bliana d'aois) ar bhunscoil áitiúil. Thosaigh a thuismitheoirí ag éirí inmíoch faoina iompar nuair a bhí sé tuairim is dhá bhliain go leith d'aois. Bhí deacrachtaí ag Simon díriú isteach ar ghníomhaíochtaí agus iad a chur i gcrích. Labhair siad leis an altra sláinte poiblí. Bhí síse den tuairim nach raibh aon chúis inmí láithreach ann agus mhol sí dóibh Simon a sheoladh chuig réamhscoil an Meán Fómhair dár gcionn. Shocraigh sé isteach go maith. Bhí an cóimheas daoine fásta le leanaí an-mhaith agus sannadh Simon don Oibrí Bunriachtanach, Kelly, a chaith am leis go minic in idirghníomhaíochtaí duine le duine agus chuidigh sí leis súgradh agus idirghníomhú le leanaí eile sa ghrúpa. Chuidigh Kelly tascanna a bhriseadh síos le haghaidh Simon agus thaispeáin dó conas a oibríonn rudaí cúpla uair. Thug sí píosa amháin eolais nó treoir amháin dó ag an uair agus chuidigh leis páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí leis na leanaí eile. Thaitin sé go háirithe le Simon an súgradh le huisce agus bheith ag súgradh lasmuigh. Chuidigh Kelly leis córas cairde a bhunú agus thaitin sé go mór le Rachel bheidh ina cara speisialta ag Simon. Chaith Simon dhá bhliain sa réamhscoil.

Bhí inmí ar thuismitheoirí Simon faoina aistriú chuig an mbunscoil. Bhí sé ar tí dul chuig an scoil áitiúil áit a bhfuil 19 naíonán shóisearach, naíonán shinsearach agus leanbh rang a haon sa seomra ranga. Bhuail thuismitheoirí Simon leis an bpríomhoide agus leis an múinteoir sular thosaigh sé ar an scoil agus chuir siad síos ar a gcúiseanna inmí agus ar an gcabhair bhreise a fuair Simon sa réamhscoil. Shocraigh siad bualadh lena chéile arís i lár Dheireadh Fómhair nuair a bheadh seans ag an múinteoir aithne a chur ar Simon. Tar éis an chruinnithe sin atreoraíodh Simon le haghaidh measúnú oideachais. Tar éis an mheasúnaithe, dréachtaíodh Plean Oideachais ar leith dó agus ceapadh cúntóir riachtanas speisialta dó chun cuidiú leis sa seomra ranga ar feadh 10 n-uaire sa tseachtain.

Tá Simon anois sna naíonáin shinsearach. Caitheann sé am le múinteoir riachtanas speisialta oideachais na scoile ag obair ar scileanna ar leith a chuideoidh leis lena chuid foghlama. Tá thuismitheoirí Simon sásta lena dhul chun cinn agus leis an obair atá ar siúl ag na múinteoirí chun a chinntiú go bhfuiltear ag freastal ar a riachtanais. Faigheann siad aiseolas rialta ón scoil agus labhraíonn siad leis an múinteoir uair gach coicís ar an teileafón chun a fháil amach céard is féidir leo a dhéanamh chun cuidiú le dul chun cinn Simon.

Ábhar machnaimh: *Conas is féidir liom feabhas a chur ar an gcaoi a n-oibrím le thuismitheoirí na leanaí le Riachtanais Speisialta Oideachais (RSO) chun go mbeadh na thuismitheoirí níos rannpháirtí i bhfoghlaim agus i bhforbairt a leanaí?*

Eispéireas foghlama 21: Fuair Rover bás

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 2***Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún naíonra**

Bhí Patrick (beagnach 3 bliana d'aois) brónach mar go bhfuair a mhadra, Rover bás ag an deireadh seachtaine. Chuir máthair Patrick foireann an naíonra ar an eolas agus bhí súil ghéar á coinneáil acu air. Bhí drogall ar Patrick páirt a ghlacadh sna gníomhaíochtaí agus shuigh Rita, a Oibrí Bunriachtanach, síos ina aice leis. Léirigh sí iombhá agus léirigh go raibh tuiscint aici ar a mhothúcháin, **Tá tú brónach inniu Patrick**. Thosaigh Patrick ag caoineadh agus d'iarr Rita air ar theastaigh uaidh dul go dtí an cúinne suaimhnis agus scéal a léamh lena chéile agus go mbéarfadh sí barróg air. D'aontaigh sé. Shuigh siad ar phónaireán lena chéile agus nuair a bhí Patrick ullamh léigh siad an scéal ab ansa leis. Thug cara Patrick, Liam é faoi deara agus thug cuireadh do Patrick teacht anall chuig an mbord tógála. D'éirigh Patrick go mall agus d'imigh sall go dtí Liam chun súgradh leis.

Le linn na laethanta ina dhiaidh sin, nuair a bhí Patrick ullamh, thosaigh Rita ag labhairt faoina raibh tarlaithe. Thug sí cuireadh do Patrick grianghraf de Rover a thabhairt isteach ionas go bhféadfadh sé breathnú air agus labhairt le Rover aon uair a theastaigh uaidh. Chuidigh an plé seo le Patrick a chur in iúl conas a bhí sé ag mothú. D'éist Rita agus thug focail thuairisciúla nua dó. Labhair sí faoina bheith brónach, corraithe agus feargach, agus faoi gcaoi a ndéantar caoineadh uaireanta nuair atá tú míshona agus uaireanta braitheann sé faoi mar go bhfuil tú ag caoineadh laistigh chomh maith. D'iarr Rita ar Patrick samhail de Rover agus é féin a dhéanamh ag baint úsáide as taos súgartha. Ghlac sí grianghraf de shaothar Patrick agus gheall dó go dtabharfadh sí cóip dó. Thathantaigh Rita air a insint do na leanaí eile faoin tsamhail agus faoina scéal brónach. Chuidigh sí le Patrick a scéal a insint ag baint úsáide as a fhocail thuairisciúla nua.

D'fhill an fhoireann agus na leanaí ar thopaic na mothúchán i gcaitheamh na seachtainí ina dhiaidh sin. Léigh siad leabhair faoi chineálacha éagsúla mothúchán. Labhair roinnt de na leanaí faoi bheith sceitimíneach faoi dhul ar saoire, faoi eagla a bheith orthu dul chuig an bhfiacloir, faoi bheith sona gurb a mbreithlá a bhí ann agus faoi bheith brónach nuair a chaill siad an teidí ab ansa leo. Tháinig topaic na mothúchán aníos le linn gníomhaíochtaí laethúla freisin, mar shampla sa spás don súgradh samhlaíoch, nuair a bhí sealaíocht á cleachtadh acu agus nuair a tháinig coinbhleachtaí chun cinn. D'athdhearbhaigh an fhoireann iarrachtaí na leanaí agus thug tacaíocht dóibh, agus chuidigh leo a stór focal a forbairt trí chur síos a dhéanamh ar a raibh á mhothú acu agus an chúis leis sin.

Ábhar Machnaimh: An féidir liom tuilleadh a dhéanamh chun cuidiú le leanaí a mothúcháin a aithint agus a chur in iúl?

Eispéireas foghlama 24: Is féidir liom é a dhéanamh as mo stuaim féin!**Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 2*****Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún naíonra**

Tá pairilis cheirbreach ar Christy (beagnach 3 bliana d'aois). Is é an Béarla máthairtheanga a thuismitheoirí. Teastaíonn uathu go bhfaighidh Christy an deis Gaeilge a fhoghlaim mar dhara teanga ionas gur féidir leo socrú a dhéanamh go bhfreastalóidh sé ar naíonra áitiúil.

Sa naíonra bailíonn an fhoireann eolas ar bhonn laethúil faoi gach leanbh agus baineann úsáid as an eolas seo chun pleanáil agus tacú leis/léi. Is cainteoir dúchais í Niamh, Oibrí Bunriachtanach Christy. Baineann sí úsáid as geáitsí aghaidhe, agus as noda neamhbhriathartha eile chun cuidiú leis tuiscint a fháil ar an nGaeilge de réir mar a úsáideann sí an teanga chun cumarsáid a dhéanamh leis. Tá aithne mhaith ag Niamh ar Christy. Tuigeann sí céard is féidir leis a dhéanamh, cad iad na rudaí atá dúshlánach dó, agus tuigeann sí a thuiscint ar fhocail agus ar fhrásaí as Gaeilge. Díríonn Niamh ar chuidiú leis réimse scileanna a fhorbairt – scileanna teanga san áireamh. De réir mar a théann foghlaim Christy chun cinn, bíonn Niamh ann chun tacú leis agus cuireann deiseanna ar fáil dó i leith a bhfuil ar siúl aige. Cuireann sí ceist air i gcónaí sula ndéanann sí rud ar a shon mar go bhfuil sé ag éirí níos neamhspleáiche gach lá. Lá ar leith d'fhiafraigh sí de an raibh cúnaimh uaidh ag bailiú na mbloc ón urlár mar go mbíonn sé deacair air uaireanta greim a bhreith ar rudaí. Dúirt Christy os ard, *No, mise é*. D'aithin Niamh gur theastaigh uaidh a bheith ag obair as a stuaim féin agus rinne aithris air chun cuidiú leis lena fhoclaíocht agus lean ghramadach, *Déanfaidh mise é mé féin*. Thug sí an t-am do Christy chun an tasc a dhéanamh agus thacaigh leis, mar go raibh gá tréaniarracht chun na bloc go léir a chur sa bhucéad. Ghlac Niamh grianghraf de Christy in aice na mbloc, chlóigh amach an grianghraf agus chuir é ar taispeáint ar an mballa leis an abairt faoina bhun, *Christy ag glanadh suas*. Ar an Aoine thaispeáin Christy é dá dhaideo nuair a tháinig sé chun é a bhailiú.

Ábhar Machnaimh: An dtugaim dóthain ama agus spáis do leanaí chun a spriocanna foghlama féin a shocrú?

Eispéireas foghlama 25: Is féidir linn cinneadh a dhéanamh

Téama: *Folláine agus Leas*, Aim 4 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (cúram iarscoile)

D'imigh na leanaí ó ranganna na naíonán sa bhunscoil chuig an gclub iarscoile. Chuidigh Ray, an t-oibrí iarscoile, leo a gcuid gníomhaíochtaí a phleanáil. Rinne sé iarracht timpeallacht dhaonlathach neamhspleách a chothú. De ghnáth bíonn struchtúr solúbtha ann sa seisiún a áiríonn am lasmuigh, gníomhaíocht amháin nó dhó laistigh (ceann amháin a bheartaíonn Ray, agus ceann eile a bheartaíonn na leanaí), saorshúgradh, agus ansin gníomhaíocht i ngrúpa roimh dhul abhaile. Reáchtáil sé cruinniú le hocht leanbh chun a bheartú cad a dhéanfaidís do na 2½ uair sula mbaileodh a dtuismitheoirí iad. Ní raibh rochtain dhíreach ar an spás lasmuigh ar fáil, mar sin d'imigh na leanaí amach mar ghrúpa le haghaidh gníomhaíochtaí a d'eagraigh Ray nó le haghaidh gníomhaíochta nó tionscadail ar leith a bheartaigh siad féin. Le linn an ama don saorshúgradh féadfaidh na leanaí roghnú ó acmhainní agus ábhair éagsúla, mar shampla an spás ríomhairí, an spás don súgradh samhlaíoch, an spás le haghaidh na n-ealaíon agus na ceardaíochta, an spás gainimh agus uisce, an spás tógála, agus spás suaimhnis ina bhfuil leabhair agus míreanna mearaí.

Tá clár maighnéid ag Ray ar féidir le gach leanbh a (h)ainm a ghreamú de agus/nó a (h)ainm a scríobh air. Chuir na leanaí pictiúir de gach gníomhaíocht a bhí beartaithe acu a dhéanamh le linn an tseisiúin ar an gclár in aice lena n-ainmneacha agus/nó a ngrianghraif. Choinnigh Ray síúl ghéar orthu chun a chinntiú go raibh réimse gníomhaíochtaí ar síúl ag na leanaí go léir. Roimh dhul abhaile tháinig na leanaí le chéile arís mar ghrúpa chun scéal a chlos agus amhráin a chasadh agus chun labhairt faoina raibh déanta acu.

Ábhar Machnaimh: *Conas is féidir liom na leanaí a áireamh sna cinní maidir lena ndéanfaidh siad sa suíomh?*

Eispéireas foghlama 26: Ár n-áit

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Is í Diane bainisteoir an tseomra do leanaí óga sa chreis. Tugann sí féin agus a cúntóir Monique aird ar leith ar struchtúrú na timpeallachta le haghaidh na sé leanbh faoina gcúram. Labhraíonn siad leis na tuismitheoirí, breathnaíonn siad ar na leanaí óga agus labhraíonn leo agus déanann a gcuid pleanála dá réir. Déanann Diane agus Monique seiceáil go rialta go bhfuil gach duine slán, sona. Soláthraíonn siad bréagáin, ábhair nádúrtha agus míreanna eile ón teach le huigeachtaí, dathanna, cruthanna agus toisí éagsúla d'fhonn céadfaí na leanaí a spreagadh. Cuireann siad grianghraif de leanaí óga agus a dteaghlaigh ar taispeáint ar na ballaí le hainmneacha na leanaí agus focail cosúil le *mamáí* agus *daidí* in aice leo. Tá grianghraif dá bpeataí ag roinnt de na leanaí óga ar an mballa freisin. Bíonn na doirse dúbailte amach chuig an ngairdín ar oscailt agus tá rampa ann le haghaidh leanaí óga ar mhian leo lámhacán amach. Cuirtear na leanaí óga nach bhfuil chomh soghluaiste in aice na fuinneoige ionas gur féidir leo breathnú ar a bhfuil ag tarlú lasmuigh. Tá suíochán sa ghairdín, chomh maith le bréagáin ar rothaí, agus bréagáin agus trealamh éagsúil eile ar féidir leo bheith ag súgradh leo. Déantar na bréagáin agus an trealamh uile a sheiceáil go rialta le haghaidh sábháilteachta agus cuirtear bréagáin nua leis an gnuasach go rialta chun cur le spéiseanna na leanaí. Fanann Diane agus Monique in aice na leanaí óga an t-am ar fad, agus baineann siad úsáid as córas an oibrí bhunriachtanaigh lena chinntiú go dtugann an duine céanna cúram do gach leanbh a mhéad is féidir.

?

Ábhar Machnaimh: An bhféiltim roimh leanaí agus an spreagaim iad le nithe a iniúchadh agus a thaiscéaladh?

Eispéireas foghlama 34: An dinnéar a ullmhú le Mamó**Téama: *Folláine agus Leas*, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 2****Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Sa bhaile

Tugann Mamó aire dá beirt garíníonacha Abi agus Ava (17 mí) dhá lá in aghaidh na seachtaine. Breathnaíonn na cailíní go minic ar Mhamó sa chistin agus í ag déanamh an dinnéir. Labhraíonn Mamó leo faoina bhfuil ar siúl aici. Lá amháin thug sí roinnt potaí, friochtán, spúnóg, cairéad agus prátaí amach sa ghairdín ionas go bhféadfadh na cailíní a bheith ag súgradh lena chéile. Rinne sí eiseamláiriú ar an dinnéar a dhéanamh, ag corraí na bprátaí agus na gcairéad sa phota. Labhair Mamó leis na cailíní faoi dhinnéar a dhéanamh do Mhamáí nuair a thioctadh sí abhaile ón obair. Chinntigh Mamó go raibh dóthain ábhar ann agus uaireanta rinne cur síos ar a raibh na cailíní ag déanamh. Bhreathnaigh sí de réir mar a bhí siad ag éirí níos gafa leis an ngníomhaíocht, ag corraí na nglasraí sna potaí agus bia á thabhairt aici do theidí. Níos déanaí chuidigh na cailíní léi na prátaí a ní sa doirteal fad is a bhí an dinnéar á ullmhú aici.

?

Ábhar Machnaimh: Cad is féidir liom a dhéanamh chun na leanaí a spreagadh le bheith ag idirghníomhú lena chéile le linn an tsúgartha?

Eispéireas foghlama 37: Mo chara Clare

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1***Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún naíonra**

Bhí Melanie, stiúrthóir an naíonra, buartha faoi Chaitriona (beagnach 3 bliana d'aois). Bhí Caitriona ina leanbh réamhaibí agus tá roinnt riachtanas speisialta oideachais aici, deacrachtaí cumarsáide san áireamh. Bíonn sé deacair ar Chaitriona imeascadh leis an leanaí eile agus ní féidir leo í a thuiscint rómhaith. Bhreathnaigh Melanie go géar uirthi agus labhair lena tuismitheoirí. Bheartaigh siad roinnt comhairle a fháil ó theiripeoir Chaitriona chun cuidiú le Caitriona lena hurlabhra agus le cúrsaí teanga. Chomh maith leis sin bhunaigh Melanie córas cairdis mar a bhfuil cara speisialta ag gach leanbh le bheith ag súgradh leis/léi. Ag obair i mbeirteanna ghlan na leanaí an seomra, thug siad amach lóin, agus bhí ag súgradh lena chéile laistigh agus lasmuigh. Is í Clare cara Chaitriona, agus ó bunaíodh an córas nua tá cairdeas an-mhaith cothaithe idir an bheirt. Is maith leo ligean orthu go bhfuil siad sa sciamhlann (is sciamheolaí í máthair Clare). Is breá leo cluichí le liathróidí agus le scidil. Bhreathnaigh Melanie orthu agus bhí sí ag súgradh leis an cailíní go minic chun a ngníomhaíocht a fhorbairt agus chun eiseamláiriú a dhéanamh ar labhairt na teanga.

Ábhar Machnaimh: Cad iad na modhanna is féidir liom a úsáid chun cuidiú le leanaí cairdis a chruthú?

Eispéireas foghlama 40: Ná gortaigh mé toisc go bhfuil mé éagsúil**Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 5*****Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Bhí beirt leanaí ón Lucht Siúil, Winnie (3 bliana d'aois) agus David (4½ bliain d'aois), ag freastal ar an naíonra. Bhí cónaí ar na leanaí i leantóir ar láithreán stad oifigiúil ar imeall an bhaile. Dúirt roinnt de na leanaí rudaí nach raibh go deas mar gheall ar an Lucht Siúil agus faoin áit a bhfuil cónaí ar Winnie agus David. Theastaigh ó Sarah, stiúrthóir an naíonra, déileáil leis na ráitis ghránna seo láithreach ionas go bhféadadh sí cuidiú leis na leanaí ón Lucht Siúil a bheith mórálach astu féin. Chomh maith leis sin theastaigh uaithi a chinntiú go mbraithfidís mar chuid den suíomh. Bhí Sarah den tuairim, dá bhfaigheadh na leanaí eile amach faoi shaol an Lucht Siúil agus faoi chúlraí agus faoi thraidisiúin éagsúla, go mbeadh Winnie agus David in ann cairdis a chruthú níos éasca. Chuir Sarah an puipéad, Ollie, in aithne dóibh, agus labhair Ollie faoin gcaoi a bhraith sé nuair a dúirt daoine rudaí leis a ghortaigh é. Thug sí na leanaí isteach sa phlé agus mhínigh nach bhfuil sé go deas rudaí gránna a rá faoi dhaoine ná faoin áit a gcónaíonn siad. Phleanáil Sarah roinnt gníomhaíochtaí i ngrúpaí beaga mar a mbeadh beirt nó triúr leanaí ag súgradh agus ag obair le Winnie agus David. Thacaigh Sarah leis na leanaí agus iad ag súgradh lena chéile agus ghlac sí páirt í féin go dtí go raibh na leanaí níos compordaí lena chéile.

Ábhar Machnaimh: *Conas a chuidím le leanaí meas a bheith acu ar chúlraí agus ar thraidisiúin a chéile, agus conas a spreagaim iad le bheith ag súgradh agus ag obair lena chéile?*

Eispéireas foghlama 41: Gnáthaimh spráúla

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1***Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Sa bhaile agus feighlíocht linbh

Ta caidreamh speisialta ag Charlie (10 mí d'aois) lena dhaidí, Luca. Le linn a ghnáthamh cúraim bíonn Daidí ag idirghníomhú agus ag súgradh leis. Is breá le Charlie nuair a labhraíonn agus nuair a imríonn Daidí *Chuaigh an muicín seo* lena bharraicíní agus é ag athrú a chluídín. Is breá leis freisin *píceáil* a imirt agus téann Daidí i bhfolach taobh thiar den doras agus preabann a cheann isteach agus amach, rud a chuireann gliondar ar Charlie. Chomh maith leis sin is maith le Charlie nuair a ligeann Daidí air gur eitleán an spúnóg agus é ag tabhairt bia dó. Ceann de na rudaí is ansa le Charlie ná nuair a bheireann Daidí é thuas san aer ag ligean air gur eitleán é Charlie. Déanann Linda, an feighlí linbh, idirghníomhú go spráúil le Charlie freisin. D'inis Luca do Linda faoi na cluichí a imríonn sé le Charlie sa bhaile, agus cuidíonn sé seo an t-aistriú ón mbaile go dtí a teach a bheith ina eispéireas taitneamh do Charlie. Diaidh ar ndiaidh tugann Linda isteach cluichí nua agus gnáthaimh spráúla eile agus insíonn sí do Luca faoi na gnáthaimh nua seo nuair a bhailíonn sé Charlie sa tráthnóna.

?

Ábhar Machnaimh: An bhfuil fhios agam cad iad na gnáthaimh spráúla a imríonn na leanaí sa bhaile, agus conas is féidir liom úsáid a bhaint astu chun go mbeadh an t-aistriú idir na suíomhanna seo níos éasca?

Eispéireas foghlama 42: Cuidigh liom páirt a ghlacadh sa spraoi

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún naíonra (réamhscoil speisialta), agus cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Caitheann na mamailínigh a lán ama lasmuigh i rith na bliana ar fad. I gcás roinnt de na leanaí atá níos cúthaile laistigh éiríonn siad i bhfad níos gníomhaí agus níos inspreagtha agus iad lasmuigh. Ritheann siad, dreapann siad suas an dréimire, téann siad síos an sleamhnán, speachann siad an liathróid pheile, imríonn siad sa chaife lasmuigh, faigheann siad breosla dá bhfeithiclí ag na pumpaí, imríonn siad le huisce agus le gainimh, agus rothaíonn siad ar a rothair thrianacha. Imríonn baill foirne leo agus téann na leanaí i bhfolach. Eagraíonn an fhoireann rásaí, imríonn peil, glacann latte leo sa chaife agus labhraíonn leo faoina bhfuil ar siúl acu agus á fhoghlaim acu. Ar laethanta fuara cuireann siad a gcótaí agus a hataí ar na leanaí sula dtéann siad amach, agus ar laethanta fliucha léimeann siad sna locháin uisce ina mbuataisí agus éistean siad leis an mbáisteach ag titim ar a scáthanna fearthainne atá clúdaithe le scragall stáin.

Freastalaíonn Daniel (beagnach 3 bliana d'aois) ar réamhscoil speisialta trí mhaidin sa tseachtain. Bíonn sé leis na leanaí i seomra na mamailíneach sa naíolann an dá lá eile. Ní féidir leis aon cheann dá ghéaga a bhogadh agus mar sin bíonn sé ag brath ar an bhfoireann é a iompar amach. Scréachann sé le háthas nuair a ardaíonn siad suas san aer é agus nuair a chuirtear ar an sleamhnán é. Labhraíonn an fhoireann le Daniel, ag cur lena stór focal, ag cuidiú leis lena fheasacht ar spásúlacht agus lena scileanna fisiceacha, ag rá, mar shampla, *Anois Daniel, tá tú thuas thuas thuas ...anois tá tú thíos thíos thíos*. Cuireann siad Daniel ar an talamh agus cuireann liathróid in aice lena cheann. Is breá leis an liathróid a bhogadh go mall lena cheann agus é a chur faoi mbinse. Deir siad, *Maith thú, Daniel....faoi bhun, faoi bhun an bhinse*. Cuidíonn na heispéiris fhisiceacha seo le Daniel a scileanna mórluaile a fhorbairt agus cuidíonn leis coincheapa spásúlachta a thuiscint amhail os cionn/faoi bhun, suas/síos, agus isteach/amach. Go minic ritheann na leanaí eile sall chuig Daniel agus bogann an liathróid go bog ina threo nó beannaíonn dó. Déanann sé miongháire nuair a dhéanann siad seo.

?

Ábhar Machnaimh: An bhfaigheann gach leanbh i mo shuíomh an deis a bheith páirteach sa súgradh agus taitneamh a bhaint as?

Eispéireas foghlama 43: Líontán an damháin alla

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 3***Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Bhí na leanaí i naíonra lasmuigh maidin seaca amháin. D'aimsigh beirt bhuachaillí, Fiachra agus James (an bheirt 4 bliana d'aois) líontán damháin alla. Chuir siad fios ar na gcúntóir sa naíonra, Zola, teacht anall agus féachaint air. Thaitin na dathanna éagsúla go mór leo. Mhínigh Zola dóibh gurbh é a bhí ann ná frithchaitheamh sholas na gréine ar an sioc a bhí ag cruthú na ndathanna sin. Is Francach í Zola agus d'inis sí dóibh gurbh é *toile d'araignée* an focal Francach ar líontán damháin alla. Rinne siad gáire ag iarrachtaí a chéile é sin a rá! D'fhiafraigh sí de na buachaillí ar mhaith leo grianghraf a fheiceáil den líontán agus rás siad isteach chun an ceamara a fháil, an bheirt ag iarraidh rás níos tapúla ná an duine eile. Rinne Zola an grianghraf a uaslódáil ar an ríomhaire. Rinne na buachaillí staidéar air ag iarraidh a dhéanamh amach conas a rinne an damhán alla an líontán. D'inis na buachaillí do Zola gur theastaigh uatha líontán a dhéanamh freisin. Chruinnigh siad lena chéile réimse ábhar. I measc na n-ábhar sin bhí gliú, páipéar, marcóirí, sreangán, olann le haghaidh cniotála, agus scragall stáin. Chaith siad a lán ama ag déanamh a líontáin agus ag glacadh grianghraf díobh go bródúil. *Ils sont magnifique, quelles couleurs (Tá siad ar fheabhas ar fad, agus féach ar na dathanna áille)*, arsa Zola.

Tar éis lóin rith na buachaillí amach chun an líontán a fheiceáil agus bhí sé deacair orthu é a aimsiú mar go raibh an t-oighear leáite anois. Bhí díomá orthu. Le linn an chiorcail chomhrá ag an ngrúpa i dtaobh conas a leánn oighear agus sneachta agus an chaoi a raibh sé deacair ar Fhiachra agus James an líontán a aimsiú toisc gur leáigh an t-oighear. An lá dár gcionn thug leanbh eile DVD isteach faoi dhamhán alla. Bhreathnaigh siad go léir air. Le linn na seachtainí ina dhiaidh sin rinne roinnt leanaí tionscadail ar dhamhán alla agus rinne leanaí eile iniúchadh ar oighear.

Ábhar Machnaimh: Cé chomh minic a spreagaim na leanaí le páirt a ghlacadh i dtionscadail ar nithe a bhfuil spéis acu iontu?

Eispéireas foghlama 44: Stair a athchruthú

Téama: *Folláine agus Leas*, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Rang na naíonán (bunscoil)

Tá cónaí ar na naíonáin shóisearacha i mbaile ina bhfuil caisleán mór. Thug siad cuairt air cúpla seachtain ó shin, lena múinteoir agus le roinnt tuismitheoirí. Ghlac an múinteoir agus na leanaí roinnt mhaith grianghraf digiteach. Chonaic na leanaí roinnt gnéithe éagsúla den chaisleán agus phléigh siad iad agus d'fhoghlaim faoi cé bhí ina c(h)ónaí ann agus na feidhmeanna a bhí ag codanna éagsúla an chaisleáin. Lá amháin díreach tar éis na cuairte d'iarr an múinteoir orthu caisleáin dá gcuid féin a dhéanamh. D'oibrigh siad i ngrúpaí de cheathrar agus bhí cead acu úsáid a bhaint as aon ábhar ba mhian leo. Roghnaigh roinnt díobh bloic, roghnaigh roinnt eile Lego, roinnt eile ábhair athchúrsáilte, agus bheartaigh roinnt eile pictiúir a tharraingt.

Bheartaigh grúpa amháin samhail den chaisleán a dhéanamh as ábhair athchúrsáilte, lena n-áirítear bosca cairtchlár agus figiúirí ar scála beag. Ghlac Dylan (beagnach 5 bliana d'aois) a bhfuil spina bifida air páirt ghníomhach. Bhí roinnt athruithe le déanamh ag Lisa, a chúntóir riachtanas speisialta, ar na hábhair ionas go bhféadfadh Dylan páirt a ghlacadh ar bhonn chomh neamhspleách agus ab fhéidir. Chinntigh sí gur greamaíodh an caisleán go daingean den bhord le téip agus go raibh téip dhéthaobhach ar roinnt de na píosaí cheana féin ionas go bhféadfadh Dylan iad a úsáid. Sa mhéid go bhfuil roinnt míchumas fisiceach ag Dylan go minic bíonn cúnaimh uaidh ó chara sa rang, Liam, a bhíonn i gcónaí ar fáil chun lámh chúnata a thabhairt. Bhí an grúpa an-sásta leis an saothar críochnaithe agus chaith siad roinnt mhaith ama ag súgradh leis.

Thug siad an caisleán amach ag am súgartha cúpla uair. Choinnigh Dylan an caisleán ar a ghlúine ina chathaoir rothaí agus sháigh duine eile é sa chathaoir. Lá amháin rinne siad dearmad an caisleán a thabhairt isteach arís agus an mhaidin dár gcionn nuair a tháinig siad isteach fuair siad an caisleán lasmuigh agus é fliuch báite bog! Chonaic siad an tionchar a bhí ag an mbáisteach ar chairtchlár ach ní raibh siad ró-ínníoch ina thaobh. Bheartaigh siad a shamhlú gur fhairtheoirí agus ainmhithe fiáine iad agus roinn siad an clós súgartha ina limistéir éagsúla de chaisleán. Thiomáin Dylan timpeall go gasta ina chathaoir rothaí ag troid i gcoinne na n-ainmhithe fiáine.

Forbraíodh téama an chaisleáin i gcaitheamh na laethanta ina dhiaidh sin agus d'fhoghlaim na leanaí faoi stair an chaisleáin agus léigh siad leabhair agus bhreathnaigh ar chlár teilifíse ar an ábhar. Méadaíodh go mór an spéis acu i saol caisleáin agus rinne siad a lán taighde agus agallaimh leis an leabharlannaí áitiúil agus chruthaigh siad culaithrití seanré a chuir siad ar taispeáint do ranganna eile ag an tionól.

Ábhar Machnaimh: *Cá mhéad a dhéanaim chun na leanaí a spreagadh le machnamh a dhéanamh ar a láidreachtaí agus róil éagsúla a ghlacadh sa súgradh?*

Eispéireas foghlama 57: Féach Mia, rinne mise é freisin!

Téama: *Folláine agus Leas*, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Mia (13 mhí d'aois) agus Josh (11 mhí d'aois) ag súgradh taobh le taobh ar an urlár. Thóg siad seansanna nithe a ardú den urlár, mar sampla spúnóga adhmaid, síothláin agus bairr agus thaispeáin iad dá chéile agus lig screadanna áthais. Thug Mia faoi deara go raibh cathaoir bheag ina cóngar agus rinne lámhacán go dtí an chathaoir go gasta. Tharraing sí í féin ina seasamh agus rug greim ar chúl na cathaoireach agus tharraing í féin in airde ar an suíochán. Rinne sí miongháire, lig scread agus bhuaíl a bosa le háthas ag a raibh bainte amach aici. Níor theastaigh ó Josh bheith fágtha ar lár agus shleamhnaigh sé trasna chuig an gcathaoir. Theastaigh a sheans uaidh siúd ar an gcathaoir agus lig scread le Mia agus chroith a lámha. D'éirigh an bheirt acu corraithe le himní - níor theastaigh ó Mia an chathaoir a fhágáil agus theastaigh ó Josh suí ar an gcathaoir. Thosaigh na screadanna ag dul in olcas. Bhí Deirdre, a nOibrí Bunriachtanach, ag breathnú orthu ón taobh eile den seomra agus ag an bpointe seo d'imigh sí anonn chucu. Chuir sí cathaoir eile i gcóngar chathaoir Mia. D'imigh Josh chuig an gcathaoir nua seo agus rug greim ar chúl na cathaoireach, agus tharraing é féin ina sheasamh. Ansin rinne sé iarracht é féin a chur ar an suíochán. Thit sé ar ais ar an urlár. Tharraing sé é féin ina sheasamh arís, ach thit sé arís. Bhí Deirdre ag breathnú air seo agus mhol sí a chuid iarrachtaí. *Is féidir leat é a dhéanamh Josh, tuigim gur féidir.* Le scread beag breise, tharraing sé é féin ina sheasamh den tríú huair. D'fhéach sé go cúramach ar an suíochán agus thug sé faoi deara go raibh hanlaí air. Le háthas an domhain air, d'fhéach sé ar Dheirdre agus Mia agus phreab sé suas ar an suíochán.

Ábhar machnaimh: *An dtugaim deiseanna do leanaí a spriocanna foghlama féin a bhaint amach?*

Eispéireas foghlama 61: Tá inní orm sa dorchadas

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Mamailínigh**Suíomh:** Seisiún naíonra

Bhí Kathleen, stiúrthóir an naíonra, ag léamh an scéil *Oiche Mhaith, a Bhéirín* (Martin Waddell) le haghaidh naonúr leanaí an ghrúpa (idir 2½ agus 3 bliana d'aois). Labhair Kathleen leo faoin scéal. Bhain sí úsáid as straitéisí éagsúla chun iad a spreagadh le bheith ag caint, agus i measc na straitéisí sin bhí machnamh os ard. Thug Kathleen faoi deara go raibh Killian ciúin an lá úd, cé go mbíonn sé cainteach de ghnáth. Tar éis an phlé labhair sí leis. Tháinig na deora le súile Killian. Go deas réidh d'iarr sí céard a bhí ag cur as dó: **Feicim go bhfuil cúis inní ort Killian. Ní fheadair cén fáth?** D'inis sé do Kathleen go raibh inní air faoin mBéar Beag mar go mbeadh eagla ar an mbéar arís an chéad oíche eile.

Killian: *Ní maith liom é dorcha. Tá sé scanrúil.*Kathleen: (Chuir Kathleen é ar a shuaimhneas.) **Is féidir leis an dorchadas bheith scanrúil. Sin an chúis leis an solas mór a chuir an Béar Mór i seomra an Bhéar Bhig, agus ansin thaispeáin sé solas na gealaí dó. An ndéanann do mhamá nó do dhaidí a leithéidí duitse?**Killian: *Tá solas i mo sheomra ach fós scanrúil.*Kathleen: **An cuimhin leat cad a rinne an Béar Beag nuair a bhí eagla air sa scéal? D'inis dé dá dhaidí. B'fhéidir gur féidir leatsa a insint do do mhamá nó do dhaidí nuair atá eagla ortsa. Nach dea-smaoineamh é sin?**

D'aontaigh Killian léi.

An lá dár gcionn, ag baint úsáide as an scéal, *Oiche Mhaith, a Bhéirín*, rinne Kathleen agus na leanaí iniúchadh ar eagla a bheith ar dhuine. D'iarr sí orthu machnamh ar amanna ar bhraith siad beagán eaglach. D'inis roinnt mhaith de na leanaí scéalta faoi bheith cailte sa siopa, an bréagán is ansa leo a chailliúint agus a cheapadh nach n-aimseoidís é arís, agus torann scanrúil a chlos. D'inis Killian a scéal faoi eagla a bheith air sa dorchadas cosúil leis an mBéar Beag. D'aontaigh leanaí eile leis faoin dorchadas agus go raibh eagla orthusan chomh maith. Labhair siad faoi na nithe is féidir leo a dhéanamh chun nach mbeidh eagla orthu, mar shampla insint dá dtuismitheoirí nó do mhamó nó daideo, splanclampa a choinneáil faoin leaba i gcás nach mbeadh an leictreachas ag obair, agus focail chun cuidiú leo cur síos ar an gcaoi a mbraitheann siad. Níos déanaí d'fhoghlaim siad faoi ainmhithe ar breá leo an dorchadas. Cúpla seachtain ina dhiaidh sin dúirt Killian le Kathleen, *Is breá liom an dorchadas anois!*

Bhreac Kathleen síos nótaí ina comhad faoi eagla bheith ar Killian agus é sa dorchadas agus faoin dul chun cinn a rinne sé an eagla sin a shárú sna seachtainí tar éis dó labhairt faoin mothúchán seo. Déanann sí amhlaidh le leanaí eile.

Ábhar machnaimh: *Conas is féidir liom cuidiú le leanaí a n-eispéiris agus a mothúcháin a chur in iúl ar bhealach iomchuí dá gcéim forbartha?*

Eispéireas foghlama 63: Teastaíonn an ciúb sin uaimse

Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 2***Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Miriam, stiúrthóir seomra na creise ag cuidiú le Liam (10 mí d'aois) tabhairt faoin lámhacán. Bhí fhios aici go raibh sé ábalta é a dhéanamh mar go ndúirt a mháthair le Miriam go raibh sé ag lámhacán sa bhaile. Ar chúis éigin b'annamh a rinne sé lámhacán sa chreis. Chuir Miriam ciúb sórtála a thaitin go mór le Lian in áit nach bhféadfadh sé teacht air trí lámh a shíneadh. Cé go raibh an ciúb ina chongar bheadh air gluaiseacht níos cóngaraí dó. Laistigh de chúpla soicind léirigh sé a fhuistrachas agus lig sé béic as agus chroith sé a lámha. D'fhéach sé ar Miriam agus lig sé béic níos glóraí. Rinne Miriam lámhacán chuig an mbréagán agus thathantaigh ar Liam déanamh amhlaidh: *Déanaimis lámhacán lena chéile, a Liam?* Chuir sí an ciúb beagán níos cóngaraí dó, agus í ag eiseamláiriú an t-am ar fad conas lámhacán a dhéanamh agus ag tathant ar Liam triail a bhaint as. Chaill sé spéis sa chiúb agus phioc sé suas spúnóg a bhí cóngarach dó agus thosaigh ag bualadh an urláir leis an spúnóg. I ndiaidh lóin, nuair a bhí Miriam ag súgradh le leanbh óg eile sa seomra, chonaic sí Liam ag iarraidh tabhairt faoin lámhacán cúpla uair. Ghluais sí beagán níos cóngaraí dó chun breathnú air i gceart. Bhí sé ag gluaiseacht ag baint úsáide as a cheithre ghéag agus é á chothromú féin leis an lámh eile agus é ag síneadh i dtreo an chiúb. Ar deireadh thiar, d'éirigh leis agus bhuail Miriam a bosa nuair a shroich sé an ciúb. Idir an dá linn bhí Lisa, an cúnóir seomra, ag taifeadadh ar fhístéip a raibh á bhaint amach ag Liam fad is a d'fhan Miriam ina chongar chun cuidiú leis dá mba ghá. Bhuail Miriam a bosa agus thréaslaigh do Liam. Bhuail Liam a bhosa freisin agus rinne gáire mór. Thosaigh sé ag súgradh leis an gciúb ansin. Thaispeáin Miriam an fhístéip do thuismitheoirí Liam an tráthnóna sin agus chuir taifead den rud a bhí bainte amach aige ina Thaifead Cúraim. Sna laethanta ina dhiaidh sin chuir Miriam a lán deiseanna ar fáil chun Liam a spreagadh le bheith ag lámhacán, agus faoi dheireadh na seachtaine dár gcionn bhí áthas an domhain air faoina shoghluasteacht nua agus na deiseanna a chuir sé sin ar fáil dó chun nithe nua a iniúchadh!

Ábhar machnaimh: *Conas is féidir liom úsáid níos fearr a bhaint as breathnóireacht chun cuidiú le leanaí a spriocanna foghlama féin a shocrú?*

Eispéireas foghlama 64: Is buachaillí a bhíonn ina bpíolótaí!**Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1*****Aoisghrúpa: Mamailínigh agus leanaí****Suíomh: Seisiún naíonra**

Bhí Amy, Fionnán, Colm, agus Róisín (idir 2 bhliain 11 mhí d'aois agus 4 bliana 3 mhí d'aois) ag súgradh lasmuigh. Bhí siad ag ligean orthu go raibh siad ag dul chun na Fraince ar eitleán. Bhí stiúrthóir an naíonra, Joan, ag taifeadadh a gcuid súgartha ar thaifeadán fístéipe. Bhí Áine, cúntóir an ghrúpa ag súgradh le roinnt de na leanaí eile agus súil á coinneáil aici ar a raibh ag titim amach idir Colm agus na leanaí eile. Bhí roinnt frapaí eagraithe ag na leanaí chun eitleán a chruthú agus anois bhí siad ag cinneadh ar na róil éagsúla. Bhí Colm an-soiléir go raibh seisean le bheith ina píolóta ar an eitleán agus go mbeadh Fionnán ina chomhphíolóta aige. Mhínigh Colm don bheirt chailíní go mbeidís siúd ina mbanmhaoir eitleáin, ag tabhairt deochanna do dhaoine agus ag taispeáint dóibh cá bhfuil na bealaí éalaithe.

Ní raibh Amy agus Róisín sásta leis na róil a tugadh dóibh. Theastaigh ó Amy bheith ina píolóta freisin.

Colm: *Ní féidir le cailíní bheith ina bpíolótaí!*

Róisín agus Amy: *Is féidir.*

Colm: *Is sibhse na mná san eitleán a chabtraíonn le daoine. Ní féidir ach le buachaillí bheith ina bpíolótaí. Mar sin beidh mise i mo píolóta ar an eitleán agus beidh Fionnán ina chomhphíolóta liom. (D'aontaigh Fionnán.)*

Amy: *Is féidir linn bheith inár bpíolótaí. Ní theastaíonn uaim súgradh libh.*

D'imigh Amy léi agus fearg uirthi.

Róisín: *Is féidir le cailíní ina bpíolótaí má theastaíonn uathu. (Thug Róisín sonc do Cholm agus thug sé sonc ar ais di).*

Thosaigh an bheirt acu ag caoineadh. Bhí Áine ag breathnú air seo go léir agus d'imigh sí chuig na leanaí chun fiafraí díobh céard a tharla. Thug Amy é seo faoi deara agus d'fhill ar an ngrúpa.

Róisín: *Dúirt Colm nach féidir le cailíní bheith ina bpíolótaí.*

Colm: *Buachaillí a bhíonn ina bpíolótaí agus thug sí sonc dom.*

Róisín: *Thug sé sonc domsa freisin.*

Áine: *Anois a chairde tuigeann sibh nach bhfuil cead agaibh bheith ag gortú a chéile, nach dtuigeann? Cuireann sé as dom go mór nuair a chloisim nach bhfuil sibh cineálta lena cheile. Ní fheadair an féidir linn an fhadhb seo a réiteach. Teastaíonn uaibh go léir bheith in bhur bpíolótaí, nach ea?*

D'aontaigh Amy, Fionnán, Colm, agus Róisín.

Áine: *D'imigh mise go Meiriceá ar mo laethanta saoire anuraidh agus bhí cailín ina píolóta ar an eitleán mar sin tuigim gur féidir le cailíní bheith ina bpíolótaí freisin. Tuigimid go mbíonn a lán post éagsúil ag buachaillí agus cailíní. An cuimhin libh an scéal faoi Rosie a bhí ina tiománaí leoraí a thug a leoraí chun bia a cheannach do bha a comharsana? Nó céard faoi Bert atá ina altra a thug aire do Neena nuair a bhris sí a cos agus nuair a bhí uirthi dul chuig an ospidéal? Mar sin ní dóigh liom gur féidir a rá nach féidir ach le buachaillí amháin bheith ina bpíolótaí. Anois conas is féidir linn an fhadhb seo a réiteach? An bhfuil aon smaointe agaibh faoinar féidir linn a dhéanamh?*

Róisín: Beidh mise agus Amy inár bpíolótaí agus is féidir leis na buachaillí bheith san eitleán.

Colm: Níl sé sin féarúilte, teastaíonn uaimse bheith i mo píolóta freisin.

Áine: **An bhféadfaimis dhá eitleán a bheith againn?**

Amy: D'fhéadfaimis! Is féidir leatsa agus le Fionnán bheith in bhur bpíolótaí ar eitleán na mbuachaillí agus beidh mé féin agus Róisín inár bpíolótaí ar eitleán na gcailíní.

Colm: Sin é, agus eitleoimid chun na Fraince le chéile. Mise agus Fionnán chun tosaigh agus is féidir libhse muid a leanúint.

Fionnán: Sea.

Róisín: Agus déanfaimid na heitleáin a pháirceáil in aice lena chéile sa chlós páirceála d'eitleáin agus dul ag siopadóireacht. Tabharfaimid airgead daoibh.

Áine: **Sin pian maith.**

Bhí an ceathrar leanaí gnóthach ansin ag tógáil an dara eitleán agus gan rómhoill bhí an ceathrar píolótaí san aer ar an mbealach chun na Fraince.

Nuair a d'imigh na leanaí abhaile bhreathnaigh Áine agus Joan ar na bhfistéip a bhí déanta acu den lá. Thóg siad ceithre ghrianghraf as agus bhain úsáid astu chun scéal eispéireas foghlama na leanaí a thairneadh. Rinne siad cóip den scéal le haghaidh gach linbh. Thaispeáin na leanaí an scéal dá dtuismitheoirí agus d'inis an scéal dóibh, agus chuir siad é isteach ina bhfillteáin oibre. Ina gcomhaid chleachtóra scríobh Áine agus Joan nóta faoi na smaointe a bhí ag na leanaí i leith cad is féidir le buachaillí agus cailíní a dhéanamh agus cad nach féidir leo a dhéanamh. Tá sé beartaithe acu tuilleadh póstaer agus scéalta a fháil faoi fhir agus mná i róil nach bhfuil steiréitipiciúil agus iad seo a phlé leis na leanaí. Tá sé beartaithe acu freisin roinnt súgartha a phleanáil leis na leanaí ina dtabharfar dúshlán dá stéiréitíopáil inscne.

?

Ábhar machnaimh: Conas is féidir liom meas a léiriú ar shúgradh na leanaí agus ar a smaointe fad is a chuidím leo réiteach a fháil ar fhadhb – réiteach a fheileann do chách?

Eispéireas foghlama 69: Dúshlán spráúil lasmuigh leis an gceamara

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Mamailínigh agus leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Bhí Liam agus Jean, beirt d'fhoireann an naíonra, agus sé leanbh déag (idir 2½ agus 4 bliana d'aois) ag súgradh lasmuigh. Chuir Liam gliondar ar na leanaí nuair a thug sé isteach liathróidí nua móra boga dóibh. Bhí na leanaí an-sceitimíneach agus rug siad go léir greim ar cheann amháin agus thosaigh á bpreabadh, á speachadh agus á rolladh. Bhí fáil ag na leanaí ar na liathróidí gach lá nuair a bhí siad lasmuigh. Shocraigh Liam tascanna dóibh ó am go chéile a bhí dírithe ar na scileanna comhordúcháin lámh-súl a fhorbairt, agus ionas go bhféadfadh sé léiriú maith a fháil ar a ndul chin cinn sna scileanna sin agus mar thoradh air sin cuidiú leo.

An Luan úd agus iad ag súgradh lasmuigh, mhínigh Liam agus Jean do na leanaí go raibh siad chun roinnt cluichí rollacha a imirt. Is éard a bhí i gceist ná a liathróid bhog a rolladh os a gcomhair amach, chuig an taobh, agus chuig a chéile. Roinn Liam an grúpa ina dhá leath, agus d'fhiafraigh den ghrúpa d'ochtar leanaí a bhí ag obair leis, *Ní fheadair cá mhéad liathróid a bheidh ag teastáil uainn? Cúig cinn. Ní hea, trí cinn. Cúig cinn, a Liam, a tháinig mar fhreagraí. Roghnóimid cúig cinn agus feicimid ansin an bhfuil ár ndóthain againn*, ar seisean. Chomhair beirt de na leanaí cúig cinn agus thug iad trasna chuig Liam. Ansin d'iarr Liam ar gach leanbh ceann amháin a thógáil. Thug duine de na leanaí faoi deara nach raibh dóthain ann do gach duine, agus d'iarr an leanbh air tuilleadh a fháil! Labhair siad faoin ngá a bhí ann liathróid an duine a bheith acu. Thosaigh comhrá cosúil leis seo i ngrúpa Jean.

Le liathróid an duine, thosaigh na leanaí ag rolladh a liathróidí. Thosaigh gáire ina measc nuair a bhuail na liathróidí cosa na leanaí agus nuair a phreab siad leo i ngach treo. Thosaigh na leanaí ag rith ina ndiaidh. Léirigh roinnt leanaí frustrachas leis na liathróidí mar nach rachaidís sa treo a theastaigh uathu. Rinne Liam agus Jean iombhá leo agus thacaigh leo. Rinne siad eiseamláiriú ar an rolladh.

Sna seachtainí ina dhiaidh sin d'eagraigh Liam agus Jean roinnt gníomhaíochtaí rollacha, agus ina dhiaidh sin gníomhaíochtaí ina raibh ar na leanaí nithe a chaitheamh san aer chun cuidiú leo lena scileanna comhordúcháin. Bhain siad úsáid as rudaí éagsúla amhail pónaireáin, liathróidí ar thoisí éagsúla, agus bréagáin bhoga. Rinne siad na leanaí a thaifeadh ar fhístéip sa chéad seachtain agus ansin arís ceithre mhí dár gcionn. Thaispeáin siad an fhístéip do na leanaí agus labhair siad leo faoi cé chomh maith is a d'fhoghlaim siad conas nithe a rolladh agus a chaitheamh san aer. Thaitin sé go mór leis na leanaí fístéipeanna díobh féin a fheiceáil agus chuir siad a dtuairimí in iúl: *Féach orm ag caitheamh na liathróide! Bhí sé mór millteach. Ní féidir le mo dheartháir é a dhéanamh.*

Ábhar machnaimh: *Conas is féidir liom úsáid níos fearr a bhaint as fístéipeanna chun cur le foghlaim na leanaí agus a ndul chun cinn a thaispeáint dóibh?*

Eispéireas foghlama 73: Tacú le foghlaim agus forbairt trí mheán an PODA**Téama: *Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 2*****Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Tá Eoin (3½ bliain d’aois) ag freastal ar naíonra áitiúil. Rinneadh Eoin a dhiagnóisiú le Neamhord ar Speictream an Uathachais (ASD). Chaith Louise, stiúrthóir an naíonra, agus Emily (CRS Eoin), mí Mheán Fómhair ag bailiú eolais faoi Eoin trí bhreathnóireacht dhíreach agus é ag glacadh páirte i ngnáthghníomhaíochtaí, gnáthaimh agus idirghníomhaíochtaí le leanaí eile agus le daoine fásta. Ag deireadh na míosa tháinig siad le chéile chun plé a bheith acu ar an gcaoi tacú le foghlaim agus forbairt Eoin. Dhírigh siad, go háirithe, ar na dúshláin a bhí roimhe agus é ag súgradh agus ag obair le leanaí eile.

Ina dhiaidh sin bhuail Louise agus Emily le tuismitheoirí Eoin. Chuir máthair Eoin síos ar na cóireálacha agus teiripí a bhí á bhfáil ag Eoin. Ceapadh Plean Oideachais don Dalta Aonair (PODA) con chéad téarma, le cúnaimh ón bhFoireann Luath-Idirghabhála in oifig áitiúil Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte. Ar cheann de na spriocanna acu tá cuidiú le hEoin idirghníomhú le daoine eile. Cheap Louise clár gníomhaíochtaí d’Eoin le spriocanna gearrthéarmacha a chuideodh leis na spriocanna a bhaint amach. Ina measc bhí pictiúir a úsáid chun cuidiú le hEoin tuiscint a fháil ar ghothaí gnúise agus scéalta sóisialta a úsáid chun tacú le hEoin agus é ag déileáil le hidirghníomhú sóisialta. Roghnaigh Louise agus Emily cara d’Eoin ó na leanaí eile, a bheadh mar pháirtí aige i ngníomhaíochtaí agus sa súgradh. Déanfar dul chun cinn Eoin ó thaobh an idirghníomhaithe de le daoine eile a dhoiciméadú agus a athbhreithniú i mí Eanáir agus déanfar cuspóirí nua gearrthéarmacha a shocrú don Phlean Oideachais don Dalta Aonair chun cuidiú leis idirghníomhú le daoine eile.

Ábhar machnaimh: Conas is féidir liom úsáid a bhaint as an eolas a bhailim trí mheán na breathnóireachta chun cur leis an bPlean Oideachais don Dalta Aonair agus ar an gcaoi sin cuidiú le leanaí a bhfuil RSO acu dul chun cinn a dhéanamh ina gcuid foghlama ar an mbealach is oiriúnaí dóibh ag an am áirithe sin?

Eispéireas foghlama 74: Ag obair i suíomh oideachais speisialta

Téama: Aidhmeanna agus Spriocanna foghlama ar fud na gceithre théama**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Rang na Naíonán (bunscoil speisialta)

Freastalaíonn Stephen (6 bliana d'aois) ar scoil speisialta. Tá diostróife mhatánach air agus tá sé faoi mhíchumas éadrom ginearálta foghlama. D'inis a thuismitheoirí dá mhúinteoir, Linda, gur breá leis a mhadra agus go bhfuil an ghráin aige ar thorann. Bunaithe ar mheasúnuithe ar fhoghlaim agus ar fhorbairt Stephen, cheap Linda agus foireann teiripeoirí a oibríonn sa scoil clár d'eispéiris foghlama dó.

Dhírigh Linda ar chumas teanga Stephen, ar a iompar dúshlánach, ar a scileanna luaile agus ar an luathléitheoireacht. Rinne sí breathnú, measúnú agus taifeadadh ar a urlabhra agus a scileanna teanga: léirigh sé teanga thromchiallach, mar shampla thug sé *choo choo* ar thraein. Bíonn struchtúr na habairte dúshlánach dó freisin agus bíonn deacrachtaí aige le friotal a chur ar eispéiris, mar shampla tugann sé *goras* ar *doras*. Chuir Linda an t-eolas seo in iúl don teiripeoir urlabhra Nora a rinne tuilleadh tástála, agus, ag baint úsáide as an eolas seo, cheap sí clár laethúil teanga agus urlabhra le haghaidh Stephen.

Bunaithe ar nótaí breathnóireachta Kate (Cúntóir Riachtanas Speisialta) agus ar a nótaí breathnóireachta féin d'iompar dúshlánach Stephen, d'athraigh Linda gnáthamh tráthnóna Stephen. Rinne sí é a atreorú chuig Joan an fisiteiripeoir a thug Stephen chuig linn hidriteiripe an chlinic dhá thráthnóna sa tseachtain, agus thug Gill, an teiripeoir saothair Stephen chuig seomra scíthe *Snoozaleen* dhá thráthnóna sa tseachtain.

Chun tacú le forbairt scileanna luaile Stephen chuir Joan cleachtaí oiriúnacha fisiceacha ar fáil do Linda, a d'áirigh an méid ama a chaitheann sé ag seasamh agus ag suí a athrú. Chun go mbeadh sé níos éasca ar Stephen bogadh timpeall an tseomra ranga d'fhéach Gill ar an bhféidearthacht a bhí ann teacht ar chathaoir rothaí dó. D'eagraigh sí réimse tacaí chun cuidiú leis a chuid deacrachtaí lena scileanna mínluaileacha. I measc na dtacaí sin bhí greamán don pheann luaidhe agus méarchlár ríomhaire sainoiriúnaithe.

Ar deireadh thiar, léirigh measúnú Linda ar scileanna luathléitheoireachta Stephen go raibh a stór focal súilaithe teoranta dá ainm féin. Léirigh tástálacha éagsúla freisin go raibh deacrachtaí aige le nithe a idirdhealú óna chéile ó amharc, go raibh deacrachtaí aige le cuimhne sheicheamhach, agus le seicheamhú éisteachta. I bhfianaise an eolais seo, mhol Gill do Linda go n-eagrófaí seisiúin imeasctha céadfaí i gcomhair Stephen.

?

Ábhar machnaimh: Conas is féidir liom tógáil ar an obair idirdhisciplíneach ar bhonn leanúnach d'fhonn tacaíocht speisialaithe a sholáthar do na leanaí, más gá, chun cuidiú leo dul chun cinn a dhéanamh ina bhfoghlaim agus a bhforbairt?